

Lahko si predstavim, kako se je razvila. Seme je padlo na skalo, se vgnedilo v lišaj in mah, z drobnimi koreninicami lovilo grudice zemlje in kapljice vode, dokler se neki koreninski vršiček ni spustil do zemlje, se vanjo poželjivo zažrl — in drevo je bohotno šinilo kvišku. Spet je življenjski zalet zlomil odpor smrti.

Elan vital (Bergson). Vsak mislec ostrmi vpricho njega. Ta val neustavljivo preplavlja Zemljo že tri milijarde let. Uveljavlja se v puščavskem pesku in sto metrov pod zemljo. Snežna plesen prepreza snežišča, včasih rdeče prebarva prostrana pobočja. Lišaj se drži na goli skali. Človek živi na Grönlandu kot v Berberiji, kjer ne dežuje po deset let.

Mi smo se izvili iz bokov svojih staršev, ti iz svojih... vsakdo ima prednike do začetka. Ne kuge ne lakote ne vojske niso zlomile tega življenjskega zaleta.

Kako dolgo bo še zmagoval?
Velika noč odgovarja: večno! In na neslutene načine.

NA VRTILJAKU

Ležim na travnati vesini, obrnjeni proti zahajajočemu soncu. Pripreti moram oči pred silovitostjo svetlobe, ki pa hitro pojema: sonce leze med nazobčane smreke.

Ležim, kar čutim, kako se Zemlja vrti: nasprotno pobočje se dviga k Soncu, vsak čas ga bo zakrilo. Jaz pa se pogrezam vznak, glava mi leze navzdol, noge navzgor, čez kakšno uro bom že visel nad prepadom, prilepljem samo s silo teže na spodnjo stran Zemlje.

Morda že zdaj tako visim? Vse je odvisno od točke, s katere gledam.

Kaj je zgoraj, kaj spodaj?

CIANKALIJ, SKALE IN VLOŽENE GOBICE

VSAK LAHKO DOSEŽE SVOJ VRH

NEŽA MAURER

Ugasnila sem baterijo in malce privzdignila vogal svoje velikanske, temno modre bunde. Prav sem slutila: megla je odjadrala in skale so v nasmehu spet kazale soncu zobe in rdeča znamenja kot indijske žene za praznik. Zapognila sem list v knjigi, jo zaprla, da je v dnevni svetlobi zažarel naslov »Peneči cianid« (Agatha Christie), spravila ropotijo v nahrbtnik, oblekla bundo in zakoračila navkreber.

S tiste poti na Špik mi je ostalo v spominu nekaj jeklenic, napetih čez plešasta temena, nekaj ostrih skal in tesen vrh, ki si je toliko odstrl meglo, da sem lahko pogledala navzdol na Gozd Martuljek. Pa veliko megle. Vsakič, ko me je zagnila, sem se lagodno zleknila, se pokrila čez glavo, vžgala baterijo in brala. Če je treba, še danes prisežem, da je na Špiku dosti plesnih dvoran s kristalnimi lestenci in da je tam gori kar precej ljudi umrlo nenadoma, skrivnostno, nikoli pojasnjeno.

Vzpenjala sem se iz Krnice od jutra do visokega popoldneva in se potem v strahu pred temo oddričala po meliščih v dolino. Ja, bila sem sama — to je: ostala sem sama. Prijatelji so na neki nepojasnjem način zboleli. Se zgodi! Pa smo imeli zares lep načrt za več dni planinskega pohoda. In lepi načrti se morajo uresničiti!

Zvesta temu prepričanju sem zvečer stopila na prag gostinske sobe v Krnici in zaklicala: »Kdo gre jutri čez Kriško steno?« V kotu se je dvignila dokaj stasita

roka in močan glas je zaklical: »Kar do pod stene pojdi zjutraj, tam pa počakaj! Jaz bom prej še skočil na Špik.«

Odgovor je bil popolnoma v skladu z mojo imenitno spremljevalko — kriminalko. Zakaj pa ne bi kdo dobesedno skočil iz Krnice na Špik?

Brezskrbno sem se odsmejela v kuhinjo, kjer pa me je oskrbnica (prejšnji večer sva bili sami, edini prebivalci v koči in sva se marsikaj pogovarjali) grdo pogledala in nadrla:

»S kom se pa ti dogovarjaš za pot čez steno?«

Cianid v glavi mi je zapljuskal in preplašeno sem zinila: »A ubija? Zastruplja? Meče žrtve v prepade?«

»Ti si zares nora!« je bevsknila gospodinja.

Ugotovitev je bila pravilna, zato sem resno nadaljevala: »Kaj pa je potem narobe s človekom, ki se je oglasil?«

»To je pravi planinec, razumeš? Ti bi počasi, lagodno ves dan lazila čez steno — on pa te bo priganjal in uničil. Ja, uničil te bo,« je zaključila mirno kot sodnik.

Vzela sem to hladnokrvno na znanje, zaželela lahko noč, šla spat in zaspala globoko spanje pravničnice, ki bo naslednjega dne uničena.

Zjutraj je bila koča prazna, ko sem vstala. Sonce je pravkar polagalo zlatkaste preproge po tleh in gospodinjinje skrbne oči so dolgo počivale na meni, ko mi je prinesla zajtrk. Vse se je skladalo s knjigo Agathe Christie — in bila sem naspana, zdrava.

»Boš vseeno šla pod steno?« je mate-

rinsko vprašala, kot da sem devica, ki jo bodo žrtvovali krvoločnemu božanstvu.

»Lepi načrti se morajo uresničiti!« sem poudarila, zadegala kriminalko v nahrbtnik, dodala nekaj kruha, zadeja vse skupaj na rame in počasi krenila navzgor po smrtno dolgočasnem melišču. Najbrž je na Kreti neki Minotaver zahteval vsake toliko novo devico, ker mu je bilo dolgočas... Verjetno je tam tudi toliko kamenja in grušč, sem mlela z mislimi in nogami. Kaj mi mar Kreta! Pohitela bom, morda pa le prilezem toliko prej pod steno, da v miru preberem »Peneči cianid« do konca, preden me dohiti...

V TROJE ČEZ STENO

Kogar ljubijo oskrbnice planinskih koč, ne umrje mlad.

Navzgor po melišču se je lahkotno prestopalo mišičasto, visoko raslo telo (to naj bi bil tisti zmaj ali Minotaver), a za njim je drobencelj velikanski pajek in ga držal na vajetih. Spomnim se, da je tisti pajek imel osem okončin, ko sem ga zagledala, a štiri so v bližini izgubile. Na hrbtu je nosil velikansko culo — temno jajce z mladimi pajkci. Tam daleč spodaj v Krnici pa je med podboji stala oskrbnica in se kot sama božja previdnost blago smehljala. Tako sem čutila.

Ko sta prišla do mene, sem zaprla knjigo. Pajek je povešal glavo in sopel kot pretegnjen vol, Minotaver pa me je gledal z bleščeče zelenimi očmi — kot se za božanskega bika spodobi —, da sem bila čisto preč. Bolj čutila kot videla sem njegovo dolgo, rdečkasto dlako na glavi (to bo od ognja, me je prešinilo) in rdeče dlačice po mišičastih rokah in nogah (bil je v kratkih hlačah).

Ko me je z očmi napol pomical, je odločil: »Ti greš prva!« Niti čmrkniti nisem utegnila, da še nisem nikoli hodila tod ali kakšen podoben nesmisel, ko je že določil pajka za drugega. Čutila sem, kako se mi je z nevidno pajčevino prilepil na pete in ukazujoč glas je zažvižgal okrog ušes: »Gremo!«

Sploh se ne spominjam Kriške stene, o okolici nimam pojma. Buljila sem pod noge (kot maloprej v kriminalko), preudarno in trdno prestavljala gozdarje in se celó z želodcem zavedala, da na kakšen strah ne smem niti pomisliti — saj sem vendar prva. Torej voditeljica in zgled. Hropeče dihanje za mano me je dobesedno odnašalo navzgor kot večernik zmuznjen balon. Na vrh strmin, na vrh gora... le tam veselje je doma, mi je šlo skozi možgane, a usta so molčala in preudarno merila pretok zraka.

Tedaj je za mano zahreščalo: »Ne gre več! Niti koraka!«

Hropenje se je sprevrglo v nekakšno počaje hlipanje in Minotaver je ukazal: »Prva — stoj!«

K sreči se je »okvara pajka« pripetila tedaj, ko je bila stopinja varna (strah že ve, kje sme napasti z vso silo) in »pot« toliko široka, da sem brez večjih pretresov notranjih organov lahko obrnila glavo nad tisto svobodno praznino pod nami in okrog nas. Oči so v nagonski samoohranitvi, da se ne okužijo, kajti panika je nalezljiva, preskočile zgrbljene revčka (tokrat je za spremembo on slonel na velikanski culi, prilepljeni ob steno, ne cula na njem) in se zarotniško zazrle v odločujočega. Gledal je kot Soča: ledeno zelena barva oči se je penila od besa. Zdaj bi ga morala videti oskrbnica, me je prešinilo in komaj sem zadržala nasmešek. Še dobro, kajti ta Soča je silovito želela prosto pot, da se zažene po čudoviti strugi navzgor — pa če spotoma pomete pajka in mene v Krnico.

NAJSREČNEJŠI NA SVETU

Ne vem, kaj so mislile žrtvovane device na Kreti — če so sploh lahko od groze kaj mislile; jaz sem se vsekakor z vso voljo trudila, da bi ostala trdna in hladna kot Kriška stena. Najbolj besneče stvari se navadno hitro izdvižajo. Tako sta se unesla tudi boleče dihanje tik ob meni in siloviti, božanski bes, ki je razviharil okolico, da je planinska kavka splašena planila iz skrivališča in se zazibala na nevidnem zraku.

»Lóvi!« mi je ukazal in si že snemal krušnik z vratu. Saj je nor, sem pomislila; niti na šolskem dvorišču nisem nikoli ujela žoge, ta pa — tule! A ostala sem kamnito mirna. Krušnik ni živ, naj pade in se raztrešči! Pa se ni. Začutila sem ga na prsih tako varno, kot da že celo moje življenje ždi tam. Potem si je on oprtal tisti velikanski temen nahrbtnik in rekel revežu, naj gleda v moje pete in si ponavlja: Klofute bolijo bolj kot padec po steni. Človeček je nekaj stokal in mahal s prednjima okončinama, a grmeč: »Gremo!« nas je spremenil v vlak. Vseeno, če je lokomotiva zadaj, vagoni speljejo, ko se stroj požene v tek.

Šlo je celo nekoliko laže: mogoče zaradi višine, ki vselej prilije v človeško kri osrečujočih kapljic. Ali pa zaradi sonca, ki se je — v nasprotju z nami — krepko spustilo navzdol. Enkrat sem še zaslišala za sabo bejočo prošnjo, nekaj kot »Malo počijmo, prosim«, a odločen »Na vrhu!« je odpihnil vsako upanje. Če priznam, je na težavnih poteh ali v težavnih obdobjih še najlaže, če ima človek na voljo eno samo možnost: vse moči vložiti v uresničitev te in navadno uspe.

Kot bi stopil čez prag, se je stena končala in pred nami so se položili kamniti, rahlo valoviti Kriški podi. Silovit vzdih, podoben vzhičenju ustreljenega, ko spozna, da mu je kroglja samo oprasnila levo

uho, me je vrgel nazaj. Zagledala sem ožarjen pajkov obraz: ne, zdaj je bilo njegovo lice podobno rdečemu, nizkemu soncu. Solze sreče so naredile dva bleščeča niza do brade. Pred to podobo je ostal celo Minotaver brez besed. Previdno je spustil ogromno, črno gmoto na tla in čakal, kaj bo. Pokora, ki mu jo je naložila oskrbnica, je bila opravljena in njegov pogled je vedro pohitel čez podo do venca vrhov naokrog. Na ustih mu je zaigral srečen in samozavesten nasmeh: Vse to je moje.

»Bratje! Prijatelji! Sédite, jejte, pijte! Vse to je moje! Vse to je vaše! Danes sem postal najsrečnejši človek na svetu. Prijatelji, iz moje ljube Slavonije sem prišel najvišje prav jaz. Teden dni se ne premaknem od tod, da se naužijem, da si dopovem, da sem res tako visoko. Živ! Živ! In lačen! Žejan! Prijatelji, sédite, vse to je domače iz Slavonije, moje, vaše!«

Ozrla sem se k tlom: Kaj vsi vrhovi! Nahrbtnik je bil razprostrt kot rahlo naguban namizni prt, poleg je klečalo sončno bitje in zlagalo v ljubke kupčke gosjo ali račjo pečenko, klobase, pogačo, svinjino, kumarice, celo vložene gobice niso manjkale. Pa seveda steklenica zlatega in steklenica temnega vina, pa sadje... Sesedla sem se k dobrotam in potipala svoj nahrbtnik: »Peneči cianid« je še na mestu. Torej je tole — resnica.

»Ime mi je Dobrica. Dober človek sem, a malce boječ. Jejta, pijta! Moje življenjske sanje so se uresničile.« O bog, kako sem mu zavidala ob teh besedah! Minotaver pa se je začel prešerno krohotali in tolči po mišičastih stegnih: »Nak, vaše veselice pa še nisem tvoril v planine! In tudi življenjskih sanj še nisem doslej nikomur pomagal uresničiti,« je dodal malce posmehljivo, hitro potegnul iz steklenice in mi jo podal, da poplaknem nenadno zadrego.

Potem smo jedli, pili in peli kot v kakšni pravljici. Minotaver je postal Marjan, po sili vodnica pa Neža — navadna. Zvezde so že migljale, ko se je miza spet zgrnila in si jo je Marjan zadegal na ramo, pod pazduho pa nekako stlačil opoteka-jočega se Dobrico. Jaz sem capljala za njima in nehote brcala kamne.

Skrbnemu upravniku v koči tisti večer nismo bili zmožni ničesar pojasniti, a nekako je le našel prostor, da nas je stlačil na pograde, vsakega zase kot odvečne snope med late. Drugo jutro, ko se je kroča razhajala proti rdeče ožarjenim vrhovom, je Dobrica še globoko spal.

»Pustite ga, pa če spi ves dan ali ves teden. Ta je dosegel svoj vrh,« je Marjan domače namignil upravniku.

»Srečen človek,« je zamišljeno pokimal mož. A že se mu je obraz prostodušno razlezel: »Vsak ga bo. Prej ali slej. Verjeti je treba in hoditi, laziti, plezati.«

Zima 1989/1990 na Kredarici

December, januar in februar, ki so sicer pravi zimski meseci, so bili v zimi 1989/90 bolj podobni pomladi. Zimski temperaturni povpreček, izračunan na podlagi temperaturnih podatkov obdobja 1956—1985, znaša na Kredarici — 8,1^o, temperaturni povpreček pravkar minule zime pa znaša na Kredarici samo — 3,8^o. Zima je bila torej kar za 4,3^o pretopla, kar je zelo velik pozitivni odklon. V padavinskem pogledu pa je bila zima prekomerno namočena. V decembru, januarju in februarju je padlo skupaj 439 mm padavin, kar je 135 % normalne zimske množine padavin. Podatki posameznih mesecev pa kažejo drugačno sliko. Podrobnosti so naslednje:

Temperaturni povpreček prvega zimskega meseca (decembra 1989) je znašal — 4,4^o; mesec je bil za 2,4^o pretopel. Januarski temperaturni povpreček, ki je bil nekoliko višji, znašal je — 4,2^o, bil pa je za 4,3^o pretopel. Februar, ki je navadno najbolj mrzel mesec na Kredarici, pa je bil med minulimi zimskimi meseci najtoplejši, saj je znašal njegov temperaturni povpreček samo — 2,9^o in je bil potemtakem februar kar za 6° pretopel.

Mesečni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih zimskih temperatur-

Naši v najvišji steni

Slovenski alpinisti se letos spet odpravljajo na osemtisočak. Na pot se bo podalo 24 alpinistov, ki so predvsem iz Stajerske in Koroške. Kot pravi vodja odprave Tone Golnar, se bodo lotili 8125 metrov visoke gore Nanga Parbat v Pakistanu. Vrh nameravajo doseči po sedem kilometrov dolgem grebenu z najvišjo steno na svetu, južno ali Rupalsko steno, katere višinska razlika je 4500 metrov. Odprava bo odšla na pot okoli 20. junija, dvomesečna pot pa bo vsakega udeleženca stala 1800 ameriških dolarjev. Odprava še išče pokrovitelje in sponzorje.

Načrti Rutkiewiczze

Wanda Rutkiewicz, izvrstna poljska alpinistka, ki je lani stala na svojem petem osemtisočaku, na Gašerbrumu 2 (8035 m), se pripravlja na svoj naslednji podvig v tej seriji, na plezanje na Makalu (8463 m). Nobena druga ženska na svetu se zdaj ne more pohvaliti s podobnimi uspehi. S po tremi osemtisočaki »v žepu« bi se zdaj lahko pohvalili le dve alpinistki — pravzaprav ena sama, ker je druga že mrtva. Ob tem je vsekakor treba posebej poudariti, da ima Rutkiewiczzeva pred svojimi »zasledovalkami« velikanski naskok, saj je med drugim stala na dveh najvišjih gorah na svetu, na Mount Everestu in na K-2 (8611 m).